

УДК 316.74:323(477.62)(045)

Б.В. Слющинський

ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРИАЗОВ'Я

У статті проаналізовані сучасні реалії соціально-політичного та економічного життя населення українського Приазов'я. Автор доходить висновку, що політична культура в регіоні знаходиться на досить низькому рівні, яка є дзеркальним відображенням користюлюбної політичної комунікації, що проявляється у протиставленні регіонів та їх представників один одному навіть в одній області, що не сприяє об'єднанню суспільства.

Ключові слова: політична культура, політична комунікація, соціально-політичні реалії, демократія, інтеріоризація, екстеріоризація.

Процес формування політичної культури відбувається передусім під впливом політичного життя, певних режимів, політичних систем, що впливає на створення відповідної політичної комунікації. Політична комунікація, її характер створюють певну інформаційну модель особистості, яка впливає на відносини у суспільстві, вироблення тієї чи іншої думки, тобто на формування політичної культури спільноти. Рівень політичної культури залежить від державного ладу, країн-сусідів, політичних лідерів, складу населення (вікового, етнонаціонального тощо) та рівня розвитку демократії в державі. У процесі історичного розвитку під впливом соціально-економічних, політичних, духовних та інших факторів зазнає певних змін політична культура суспільства: формуються нові політичні цінності та уявлення, оновлюється політична ідеологія, відбуваються зміни у суспільній свідомості і політичній поведінці населення. Дана проблема завжди цікавила вчених. Так, наприклад, вчені певних історичних періодів прагнули дати визначення політиці і виокремити політику як у позитивному значенні (досягнення колективної мети), так і в негативному (панування над) [1, с. 9]. Зокрема, Аристотель, Платон, Е. Анчел, А. Бутенко, Г. Ф. Гегель, Ентоні Гіденс, А. Камінський та ін.

Німецький соціолог Макс Вебер, наприклад, розробив системне обґрунтування підвищення ролі «сучасних» організацій. Він вважає, що організації – це засоби координації діяльності людей або благ, які вони виробляють у стабільний спосіб у часі й просторі [2, с. 72]. Політична організація – це еліта суспільства. Тобто, це обрані представники суспільства, які, очевидно, мають великий вплив на формування поглядів суспільства, а отже, формування політичної інформації, комунікації, культури. Сучасні українські соціологи і політологи В. Журавський, О. Кучеренко, М. Михальченко вважають, що «Перше – еліта суспільства за сферами життєдіяльності: політична, економічна, духовна. Друге – еліти соціальних структур суспільства: класово-групова, етнічна, партійна, владна, профспілкова, професійна (військова, медична, управлінська, освітянська тощо). Третє – еліта, яка класифікується відповідно до соціального простору і часу: українська еліта, українська еліта радянського і пострадянського часу, еліта центру і регіонів (перехідного періоду)» [3, с. 8]. Виходячи з цього, можна стверджувати, що політичну культуру та політичну комунікацію створює еліта суспільства, але її культура, політична комунікація залежать від того соціокультурного простору в якому вона перебуває. Порушена у статті проблема є досить актуальною і

сьогодні. Адже зараз в Україні відбуваються досить складні процеси, які підтверджують різні теоретичні підходи вчених до проблем політичної комунікації та її впливу на формування політичної культури суспільства прикладами життя сучасного суспільства.

Спробуємо дослідити політичну культуру і політичну комунікацію населення України, їхні взаємовпливи на рівні інституційної влади (формальної) і тієї, яка реалізується поза державними межами, тобто, яка виражена у неформальних інститутах, але яка їх формує, і прослідкувати форми прояву та наслідки на прикладах регіону українського Приазов'я за результатами соціологічного дослідження (n=980), проведеного у 2013 – 2014 рр.

Отже, метою даної статті буде дослідження політичної комунікації і політичної культури, їх формування і взаємовпливи на прикладі населення сучасного українського Приазов'я.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити наступні завдання:

- дослідити процеси інтеріоризації та екстеріоризації, які зараз відбуваються на теренах України і їх вплив на регіональні спільноти;
- проаналізувати впливи інформаційно-комунікаційної діяльності засобів масової комунікації та залучення населення українського Приазов'я до політичного життя України.

Як відомо, суспільство не може існувати без політичної еліти. Між політичною елітою та суспільством відбуваються відповідні взаємозв'язки, які створюються за допомогою політичної комунікації, яка формує певне соціокультурне середовище. Ці взаємозв'язки мають відповідну «субкультуру», яка є складовою домінуючої культури, створюючи існуючу у часі й просторі політичну культуру, і за допомогою політичної комунікації сприяє соціальній взаємодії через повідомлення [4, с. 2–3]. Така соціальна взаємодія може відбуватися у різних формах: від дебатів за обідом до випуску партійних буклетів і виступів політиків на сесіях і зібраннях; від передачі різноманітної інформації у засобах масової комунікації до чітко відібраної і обмеженої у певних регіонах; від достовірності повідомлень до переконань у їхній достовірності, що ми бачимо сьогодні в період штучно створених політиками протистоянь як між групами населення в окремому регіоні, місті, області до протистоянь у країні в цілому та між країнами.

У всьому, переліченому вище, є ознаки політики, тобто способів, за допомогою яких використовують владу чи добиваються її [5, с. 79–82]. Яскравим прикладом політичної культури і політичної комунікації слугують всі парламентські вибори та інформаційні матеріали, що розповсюджують сьогодні різні засоби масової комунікації та і, напевне, боротьба за заволодіння теле- і радіоканалами. Адже це ті чинники, які впливають на формування інформаційної моделі особистості, яка так, чи інакше формує думки пересічних громадян, завдяки яким формується політична культура.

Політична культура – це сукупність соціально-психологічних настанов, цінностей і взірців поведінки соціальних верств, окремих громадян, які стосуються їх взаємодії з політичною владою. Політична культура охоплює рівень знань та уявлень про політику, емоційне ставлення до неї, що мотивує політичну поведінку громадян. Тобто, можна стверджувати, що політична культура – це сукупність цінностей, знань, ставлень, орієнтації того чи іншого суб'єкту, що фіксує рівень розвитку їх політичної свідомості, політичної діяльності і поведінки.

Формування політичної культури є складним процесом інтеріоризації (перенесення відповідних дій, що належать до зовнішньої діяльності, у розумовий, внутрішній план, певну схему, образ, модель, алгоритм та ін.) та екстеріоризації

(перенесення до політичного середовища набутих індивідом рис; перехід зовнішніх дій у внутрішні у вигляді втілення задумів, реалізації планів і програм, побудові нових об'єктів, культурних надбань) соціальних цінностей, політичних знань і досвіду, соціальної активності громадян та їхніх об'єднань [6]. У цьому процесі важливу роль відіграють об'єктивні та суб'єктивні чинники політичного життя суспільства, взаємодія яких визначає політичну свідомість, політичну поведінку й діяльність громадян. Інтеріоризовані (засвоєні) закони впливають на ставлення людей до системи влади, до політичних інституцій, явищ і процесів політичного життя, на визначення індивідуалізованого сприйняття політичної сфери суспільства. Об'єктивні чинники створюють відповідну політичну дійсність, яка матеріалізується у функціонуванні політичної системи суспільства та в її інституціях, у політичній культурі народу, нації, а також соціальних класів і верств суспільства. Отже, можна говорити, що політична культура людей формується вже в сім'ї, де людина спочатку починає мислити у сфері політичного думками батьків, потім вчителів, друзів, засобів масової комунікації, в кінці-кінців соціокультурного середовища, в якому знаходиться людина (спільнота). Адже, серед інститутів, що здійснюють свій вплив на формування політичної культури, - сім'я, навчально-виховні заклади є найважливішими, бо саме тут формується ставлення до батьківщини, влади, політиків, утверджуються патріотичні цінності. Ми часто вживаємо термін: «на мою думку». А чи існує вона насправді? Адже те, що ми вважаємо власною думкою – це результат колективних думок, це результат виховання людини взагалі і політичного теж.

Умовою формування політичної культури людей є їх залучення до політичного процесу, взаємодія з політичною реальністю. У політичному процесі діє ціла низка інститутів, що так чи інакше беруть участь у формуванні політичної культури, визначають основні напрями цього процесу. Найбільшим соціальним інститутом, який формує політичну культуру є інститут держави. Отже, держава формує і закріплює політичну культуру через прийняття законодавчих актів національні політичні символи, офіційні свята, конституцію, інші закони, бере на себе ідеологічні функції тощо. Тобто державна еліта формує «ланцюжок», який об'єднує думки і погляди людей, спільноти. До складу такого «ланцюжка» входять громадські організації (партії), які проводять політичну, ідеологічну, виховну й організаційну діяльність, чим закладають основи політичної свідомості громадян, їхнього мислення і поведінки, формують у громадян ставлення до партій і партійних систем, уявлення про місце партій у політичній системі суспільства, про відносини між партіями і державою. Настанови, моделі поведінки, що міцно входять до національно-політичної культури, нерідко породжує стихія суспільно-політичних рухів. Громадські організації теж утворюються лідерами, тобто – елітою (обраними).

Враховуючи, що обрані, це завжди еліта суспільства, можна говорити і про модель конкурентного елітизму, яка передбачає політичну стабільність і захист від тиранії держави як головного завдання демократії, до чого і прагне суспільство завжди і всюди. Але є також інша модель демократії – модель участі і розвитку, яка передбачає не тільки добір лідерів, а й форму суспільства, що уособлює позитивні, гуманістичні цінності: розвиток людської особистості, громадської самосвідомості, відчуття національної гордості, сприяння широкомасштабному залученню людей до прямої участі у політичному житті країни тощо. Людина, як показали результати соціологічного дослідження, може долучатися до політичного життя за умов, що вона має відповідний ступінь захищеності. Як показали дані досліджень, 40,2 %; населення українського Приазов'я (Маріуполь, Сартана, Старий Крим, Малоянисоль, Мангуш, Урзуф) вважають, що за останні роки захищеність від свавілля влади, чиновників,

міліції, суддів погіршилась. Зокрема, це стосується «вседозволеності» представників влади, неповаги до тих, хто їх обирає та невиконання «обраною елітою» своїх передвиборних обіцянок. Лише 1,4 % вважають, що трохи поліпшилась захищеність, а 0,5 % - значно погіршилась. На запитання: чи має можливість населення якимсь чином впливати на політичну ситуацію в країні, державне управління, державне будівництво тощо? – респонденти відповіли наступне: 58,2 % - «ні», 17,8 % - «так», «важко відповісти» - 5,2 % і 18,8 % не відповіли. На запитання: які соціальні групи відіграють провідну роль у державному будівництві? – респонденти дали таку відповідь: мафія, злочинний світ – 44,3 %, працівники держапарату – 27,3 %, підприємці та бізнесмени – 26,1 %, працівники служби безпеки, міліція, військові – 1,7 %, робітники, селяни, інтелігенція – 0,6 %.

Суттєвою стороною феномену влади є відносини панування – підпорядкування. Це дає підстави розглядати владу та її здійснення як комунікаційний процес, що передбачає інформаційну взаємодію «керуючих» і «керованих», а точніше, інформаційно-комунікаційна діяльність. Така діяльність здійснюється через прес-центри, спеціальні відділи, які опрацьовану інформацію надають у засоби масової комунікації.

Інформаційно-комунікаційна діяльність засобів масової комунікації (ЗМК) сприяє формуванню політико-культурних цінностей громадян, стереотипів політичної поведінки. Але сьогодні до цього додається ще бізнес, бо він фактично пов'язаний із державним управлінням. Бізнес суттєво впливає на політичні відносини та політику в країнах з ринковою економікою. Наша країна себе також відносить до країн з ринковою економікою. Отже, сьогодні тут теж відчуваються взаємний обмін і взаємовпливи бізнесу і політики, що призводить до прийняття відповідних законів, які не сприяють підвищенню політичної культури населення. Потрібно зазначити, що і формування армії, вірніше, перенесення моделей діяльності армії на політичне життя країн, що ми зараз досить сильно відчуваємо, зокрема, у країнах із тоталітарним чи авторитарним військовим режимом сприяє формуванню їх політичної культури. Багато в чому якість політичної культури визначає історичний досвід та події зі значними наслідками: війни, революції, національні кризи тощо. Ми можемо це бачити на прикладах Донецького та Луганського регіонів. За час подій думки населення кардинально міняються то в один то в другий бік, що не сприяє формуванню позитивного ставлення до політичної комунікації, а отже, і до різних верств чи груп населення, вони розділяють їх.

Спробуємо проаналізувати чи задоволене населення українського Приазов'я своїми сучасними взаємовідносинами із суспільством? Скоріше не задоволене, ніж задоволене – 36,3 %, скоріше задоволене – 13,5 %. Щодо отримання достовірної інформації, то 28,9 % населення вважають, що за останній час вона погіршилась і лише 14,4 % вважають її такою, що покращилась і якій можна вірити. Ще 6,9 % респондентів, вважають, що сьогодні вже не можна вірити жодній інформації. Це досить важливий фактор, який формує сучасну політичну культуру.

На формування політичної культури суттєво впливають геополітичні чинники, серед яких специфіка геополітичного положення країн, їх відносини із сусідніми країнами, участь або не участь у війнах та міждержавних конфліктах тощо. Такі чинники руйнують сталість політичної культури населення, роблять її нестійкою, змінною. Оскільки політика здійснюється перш за все в інформаційному просторі, то у такому випадку (випадку нестабільності) виховується повна недовіра до політичних інформацій. Адже, інформація – це не тільки технологічна основа комунікації, але й субстрат суспільних відносин, у тому числі в політиці, а ці відносини формує наявна у спільноти політична культура, на яку ж знову таки впливають всі вище перелічені

чинники. Звичайно, все це «виховує» відповідні, вигідні для тих чи інших керівних осіб (кандидатів) погляди, а з часом і переконання. Ці погляди залежать і від рівня політичної культури, який, на жаль, у нашому суспільстві доволі низький.

Важливу роль у формуванні політичної культури відіграють економічні чинники:

економічна стабільність у суспільстві, система законів, що регулюють економічні процеси в суспільстві, економічна свобода (у розумних межах), позиції середнього класу тощо. Як відомо кожна людина мріє про покращення життя, а без стабільності в економіці його добитися неможливо. Тому цей фактор теж досить суттєво впливає на формування політичної культури регіону.

Сучасний період суспільного розвитку в Україні відбувається в умовах розбудови плюралістичної демократичної політичної системи та радикального подолання старої політичної культури, яка донині панує в широких верствах суспільства, на ґрунті сучасного політичного досвіду народу, що поєднує стихійні організовані чинники. Останні набирають сили, коли політичні суб'єкти усвідомлюють важливість формування й утвердження національної культури як гаранта незворотності суспільно-політичних змін і можуть реально впливати на цей процес. Серед організованих чинників формування політичної культури такі, як лібералізація і демократизація суспільних відносин, внаслідок чого створюються умови для політичної творчості еліти і широких верств населення; пропаганда знань про історичний досвід українського та інших народів і про сучасні досягнення світового співтовариства; підтримка різноманітних ініціатив, новацій, експериментів, вивчення і поширення вітчизняного політичного досвіду; залучення науковців до розробки політичних технологій і програм; поширення джерельної бази формування новітньої політичної культури і створення умов для прояву позитивних тенденцій у політичному житті; законодавче закріплення продуктивних політичних ідей, норм, інституцій та розробка системи заходів їх повсюдного використання.

Слід підкреслити, що зростання значення та ролі політичної культури народу в суспільному житті є об'єктивною закономірністю розвитку й функціонування демократичного суспільства і держави. Суспільна практика переконливо свідчить, що чим вищим є рівень політичної культури громадян, чим повніше люди поінформовані про те, що насправді відбувається в країні та за її межами, тим відповідальніше вони ставляться до власних справ, до справ держави та суспільства. Потреби політичної системи у засобах комунікації прямо залежить від її функції в суспільстві, чисельності агентів політики, способів прийняття політичних рішень, розмірів держави і деяких інших факторів. Але зажди і всюди політика має бути інформацією для роздумів. Є більш потужні й менш сильні «машини» для породження інформації, прив'язані в тому числі й до деяких країн, і це дає змогу більш адекватно готувати підґрунтя для майбутніх дій, оскільки важливим правилом сьогодення стало наступне: «Жодна дія не має сенсу без відповідної інформаційної підготовки» [7, с. 61].

Сьогодні можна із впевненістю стверджувати, що не тільки володарі, а й людство перейшло до нового (комунікаційно-інформаційного) типу мислення (особливо молодь). На сучасному етапі розвитку суспільства виграють ті країни, які мають можливість входити відкрито у будь-які інформаційні потоки, тобто «систему контролю» у всіх сферах життєдіяльності замінила «система відкритості». Система відкритості створює новий тип комунікації – «комунікації без обмежень». Але тут все-таки на першому місці (впливовому) будуть знаходитись ті країни (правителі), які мають можливість швидше реагувати, швидше відпрацьовувати отриманий матеріал та швидше «відправляти» його в інформаційний простір у вигідному для себе варіанті (форматування новин). Адже перші інформаційні потоки краще завойовують політичну

належність до того чи іншого інформаційного простору, тобто вони перші формують політичну культуру вигідну політику. Але потрібно враховувати, що будь-яке суспільство має свої цінності та норми поведінки, своє бачення майбутнього, своє тлумачення «добра» і «зла» і їхню спрямованість на «благо чого». Це все, звичайно вписується в інститут культури, що відповідає суспільному ладу, менталітету суспільства тощо. Тому не можна відкидати і значення культури як сукупності елементів людського буття, рівня людських відносин тощо, а отже, відповідної політичної культури. Природно, що в традиційних державах минулого потреби у засобах комунікації були обмежені. Роль таких засобів головним чином виконували гінці, кур'єри і посланці. Сьогодні це все змінилося.

Першу політичну систему як інформаційно-комунікативну запровадив американський вчений К. Дойч. На його думку, «процес управління є процесом влади, основою якого виступає комунікація» [8, с. 87]. Дойч пропонував розглядати політичну систему як мережу комунікаційних та інформаційних потоків. Французький соціолог Р. Ж. Шварценберг вважав, що політична інформація – це процес передачі політичної інформації, завдяки якому вона циркулює від однієї частини політичної системи до іншої і між політичною системою [9, с. 97].

Як бачимо, сутнісною стороною політико-інформаційних процесів є передача, переміщення, обіг політичної інформації, тих відомостей, якими під час конкретної суспільно-практичної діяльності обмінюються «джерела» і «одержувачі» - взаємодіючі у суспільстві індивіди, соціальні групи, верстви, класи. За її допомогою передається політичний досвід, зусилля людей, відбувається їх політична соціалізація і адаптація, структурується політичне життя, формується політична культура.

Отже, підсумовуючи викладене вище, можна сказати, що формування політичної культури залежить від того, наскільки вміло, політично грамотно за допомогою політичної комунікації відбувається перенесення із зовнішнього політичного середовища у розумовий, внутрішній план індивіда, як створюється інформаційна модель особистості, а від неї відбувається перенесення до політичного середовища набутих нею рис, цінностей, політичних знань і досвіду. Це сприяє створенню соціальної активності населення без якої неможливе формування політичної культури. Сьогодні суспільству потрібна політична культура, яка б відповідала розвиненому громадянському суспільству, яка має супроводжуватися звільненням її від догматизму та утопічних уявлень, утвердженням у суспільній свідомості концепції правової держави. Для успішного здійснення цього процесу необхідно через систему навчальних закладів та самоосвіти, використання ЗМК та мережі Інтернет широко пропагувати серед населення ідеї свободи й гідності особи, патріотизму, соціальної рівності та справедливості, бережливого ставлення до політичного й культурного минулого нашого народу, до його історичного досвіду боротьби за соціальне та національне визволення, до прогресивних політичних традицій; заохочувати громадян до самостійного аналізу явищ політичного життя як у країні, так і за рубезем і залучати їх до участі в політичному житті держави.

Отже, можна стверджувати, що політична культура суспільства, а отже, її лідерів-представників регіонів різняться, що доводять результати соціологічного дослідження та ті процеси, які відбуваються зараз на теренах України, особливо у Південно-Східному регіоні, знаходиться на досить низькому рівні, що і створює відповідну користолюбну політичну комунікацію, яка проявляється у протиставленні регіонів один одному, не згуртованості у виборі мети і виробленні першочергових завдань у будівництві демократичної держави та покращення тих спільнот, які проживають на даній території і вочевидь повинні її розвивати, а не нищити.

Список використаної літератури

1. Крос К. Політична комунікація і висвітлення новин у демократичних суспільствах: перспективи конкуренції / К. Крос, В. Гакет. – К. : Основи, 2000. – 142 с.
  2. Слющинський Б. В. Суспільство. Культура, Бюрократія / Б. В. Слющинський. – Маріуполь : Приазовський робочий, 2005. – 156 с.
  3. Журавський В. Політична еліта України: теорія і практика трансформації / В. Журавський, О. Кучеренко, М. Михальченко. – К. : Логос, 1999. – 264 с.
  4. Fiske J. Introduction to Communication Studies / J. Fiske. - London and New York : Methuen, 1982. – 174 p.
  5. Грищенко К. К. Влада / К. К. Грищенко, Б. В. Слющинський // Соціологія : короткий енциклопедичний словник / за ред. В. І. Воловича. – К. : Український Центр духовної культури, 1998. – С. 79–82.
  6. Кирилюк Ф. М. Новітня політологія : навч. пос. / Ф. М. Кирилюк – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 564 с.
  7. Почепцов Г. Г. Інформаційна політика: навч. посіб. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. – К. : Знання, 2006. – 663 с.
  8. Соціологія : енциклопедія / сост. А. А. Грицанов, В. Л. Абушенко, Г. М. Евелькин и др. – Минск : Книжный дом, 2003. – 1312 с.
  9. Шварценберг Р.-Ж. Политическая социология в 3-х ч. : пер. с фр / Р.-Ж. Шварценберг. - М., 1992. – ч. 1. - 342 с.
- Стаття надійшла до редакції 10.08.2014 р.

В. Slyuschynskyy

POLITICAL COMMUNICATION AS A FACTOR OF POLITICAL CULTURE OF MODERN POPULATION OF UKRAINIAN PRYAZOV'YE

The modern realities of socio-political and economic life of the population of Ukrainian Pryazov'ye are under consideration in the present article.

The formation of political culture is being analysed. The author argues this process to take place primarily influenced by political life, certain modes of political regimes, political systems which affect the establishment of appropriate political communication. Political communication as well as its character creates an information model of personality which influences the relations in the society, the development of an opinion consequently the formation of the political culture of the community. The level of political culture depends on the state system, neighbour countries, political leaders, population composition (age, ethnic, etc.) and the level of democracy in the state. In the historical development under the influence of socio-economic, political, religious and other factors the political culture has being changed. New political values and ideas have been worked out, political ideology has been updated as well as social consciousness and political behaviour have been changed. This problem was always interested to the scientists. For example, scientists during the certain historical periods have sought to define what is politics and to highlight it in a positive sense (to achieve collective goals) as well as in a negative (rule over) [1, p. 9]. In particular, Aristotle, Plato, E. Anchel, A. Butenko, G. Hegel, Anthony Giddens, A. Kaminsky etc.

Modern Ukrainian sociologists and political scientists V. Zhuravskyy, O. Kucherenko, M. Myhalchenko believe that «First, the elite of society with the accordance to the spheres of human activity: political, economic and spiritual spheres. Second, the elites of social structures: the class-group, ethnical, party, ruling, union, professional (military, medical, administrative, educational, etc.) elites. Third, the elite which is classified according to the social space and time: the Ukrainian elite, the Ukrainian elite of Soviet and post-Soviet period, the elite of center and the elite of regions (transition elites)».

Therefore, it can be mentioned that political culture and political communication are created by the elite of the society, but its culture and political communication depends on social and cultural space in which it exists. The problem under consideration is rather urgent. Complex processes taking place in Ukraine confirms the various theoretical approaches to the problem of political communication and its impact on the formation of political culture through the examples of modern human activity.

Examining the formation of political culture of the population of Ukrainian Pryazov'ye, the author has drawn the conclusion that the political culture in the region is rather low and it is a mirror image of the self-interested political communication. It is evident as a contraposition of regions and their representatives even within the same area. It does not promote the unification of the population.

Key words: *political culture, political communication, social and political realities, democracy, interiorization, exteriorization.*

РЕЦЕНЗЕНТИ: *Хижняк І.А., д.і.н, проф.; Римаренко С.Ю., д.політ.н, проф.*

УДК 378.4(477.62-2)МДУ:061.2(045)

К. Трыма

THE IMPACT OF HIGHER EDUCATION ON THE TRANSFORMATION OF CIVIL SOCIETY IN UKRAINE (evidence from MARIUPOL STATE UNIVERSITY)

The dynamics of modern cultural space makes higher educational system not only a scientific, educational or socio-cultural sphere, but also it creates its functions as a specific process which form opportunities for human adaptation in the terms of civil society, human inculturalization. The unique role of modern educational institutions is not only to provide professional knowledge, but they also transfer various patterns of social experience, combining the achievements of the past and advantages of the future. They provide the whole generations with innovative ideas, methods and technologies

One of the best examples of the transformational role the higher education institutions perform changing Ukrainian civil society is the activity hold by Mariupol State University. Specificity of study in the university and the conditions established in this higher education institution to develop cross-cultural interactions help the students which finish the high school to absorb democratic values and participate actively in the development and operation as an element of civil society in our country. It has a unique model of international relations worked out by this Ukrainian university and it contributes to the integration of both the university and some elements of domestic civil society, especially NGOs (a number of them are functioning on the basis of MSU) into the system of global civil society.

Mariupol State University created an atmosphere of tolerance, creativity and ideas, the high educational institution organized proper conditions for the implementation and development of intellectual, cultural, spiritual and creative potential of each student and students' organization of the modern type. Students who study at the university get not only professional knowledge. Mariupol State University promotes the entry of young people into the international cultural space and this allows the youth to know more about cultural values of different societies.

Key words: *globalization, high educational establishment, cross-cultural exchange, civil society, Mariupol State University.*